

УДК 619:616:636.4
© 2011

Євстаф'єва В. О., доктор ветеринарних наук
Полтавська державна аграрна академія

ЕПІЗООТОЛОГІЯ АСОЦІАТИВНИХ ІНВАЗІЙ СВИНЕЙ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ТА СТЕПУ УКРАЇНИ

Рецензент – кандидат ветеринарних наук С. Б. Передера

За результатами здійснених копроскопічних та акарологічних досліджень свиней різних вікових груп у господарствах лісостепової та степової зон України зареєстровано наступні паразитарні хвороби: кишкові гельмінтози (аскароз, трихуроз, езофагостомоз), протозоози (еймеріози, ізоспори, балантидіоз) та саркоптоз. Із числа паразитоценозів свиней найбільший відсоток становили асоціативні інвазії. Поліінвазії склалися з асоціацій: нематод і найпростіших; найпростіших організмів; кишкових нематод; найпростіших, нематод і саркоптесів; найпростіших організмів і саркоптесів; нематод і саркоптесів.

Ключові слова: свині, аскариси, трихуриси, езофагостоми, еймерії, ізоспори, балантидії, саркоптеси, асоціації паразитів, епізоотологія.

Постановка проблеми. За даними окремих вітчизняних і зарубіжних дослідників [2, 4], паразитарні хвороби мають широке розповсюдження в свинарських господарствах. Передусім це стосується асоціативних інвазій [5]. З метою відновлення й подальшого розвитку в Україні такої високоінтенсивної та швидкоокупної галузі, як свинарство, потрібно забезпечити тварин високоякісними кормами, належними умовами утримання та високим рівнем ветеринарного обслуговування.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Благополуччя з інвазійних хвороб свиней залежить від здійснення ветеринарно-санітарних заходів, спрямованих на ліквідацію природних ворогів тварин – паразитичних мікро- та макроорганізмів, для яких організм хазяїна є місцем тимчасового або постійного мешкання і живлення. Серед інвазійних захворювань свиней найбільшого поширення набули гельмінтози, протозоози, саркоптоз та їх змішані форми [1, 4, 6].

Мета досліджень. Метою досліджень було вивчення епізоотичної ситуації та видового складу збудників асоціативних інвазій свиней в умовах Лісостепу та Степу України.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводили упродовж 2003–2009 років на базі

наукової лабораторії кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи факультету ветеринарної медицини Полтавської державної аграрної академії. Вивчення епізоотичної ситуації з асоціативних інвазій свиней проводили у господарствах лісостепової та степової зон України (Олександрійський, Петровський, Новоархангельський райони Кіровоградської області; Володарський, Білоцерківський, Сквирський райони Київської області; Полтавський, Карлівський, Машівський, Диканьський, Решетилівський, Котелевський райони Полтавської області).

При епізоотологічному обстеженні свинопоголів'я основними показниками були екстенсивність й інтенсивність ураження (ЕІ та ІІ) тварин гельмінтами, найпростішими організмами та кліщами. Фекалії досліджували стандартизованим методом за Г. А. Котельниковим і В. М. Хреновим (1981). Визначення яєць гельмінтів до виду проводили під мікроскопом при збільшенні $\times 120$ та за допомогою атласу гельмінтів тварин (І. С. Дахно та ін., 2001). Дослідження наявності й кількості трофозоїтів балантидій здійснювали шляхом мікроскопії нативного мазка, виготовленого зі свіжовиділених фекалій та фекалій, зафіксованих у 10 % розчині формаліну (І. Г. Карпенко, 1974). Виявлення цист балантидій додатково проводили за методом послідовних промивань фекалій. Належність видів кокцидій свиней встановлювали за визначником Є. М. Хейсіна (1976) та Т. В. Арнастаускене (1985) з урахуванням форми, кольору, довжини та ширини ооцист, наявності чи відсутності мікропіле, полярної гранули, остаточного тіла в ооцисті й спороцистах, а також терміну споруляції. Біометрію проводили із застосуванням мікроскопа при збільшенні $\times 400$. Розмір ооцист вимірювали за допомогою окуляра мікрометра з попереднім визначенням ціни рисочки.

Усього досліджено 23547 проб фекалій.

Для діагностики саркоптозу свиней відбирали зскрібки з уражених ділянок шкіри площею 1 cm^2 і досліджували за методом А. В. Алфімової (1951). Досліджено 19321 зскрібок шкіри.

Результати досліджень. За результатами моніторингу епізоотичної ситуації та за наслідками паразитологічних обстежень у свиногосподарствах лісостепової та степової зон України встановлено наявність кишкових гельмінтозів (аскароз, трихуроз, езофагостомоз) та протозоозів (еймеріози, ізоспороз, балантидіоз), а також саркоптозу.

В результаті досліджень зареєстровано три види кишкових гельмінтів свиней: *Ascaris suum* (Goeze, 1782), *Oesophagostomum dentatum* (Schrank, 1788), *Trichuris suis* (Rudolphi, 1803); чотири види кокцидій: *Eimeria deblickei* (Douwers, 1921), *E. perminuta* (Henry, 1931), *E. scabra* (Henry, 1931), *Isospora suis* (Biester et Murray, 1934); збудника балантидіозу *Balantidium suis* (Stein, 1863) та кліщів-свербунів *Sarcoptes suis* (Gerlach, 1857).

Проведені нами копроовоскопічні й акарологічні дослідження виявили, що інвазованість свиногоголів'я у господарствах лісостепової та степової зон, у середньому, становила: аскаридами (35,9%), трихурисами (10,7%), езофагостомами (19%), еймеріями та ізоспорами (28,7%), балантидіями (52,8%) і саркоптесами (7,5%) (рис. 1).

Встановлено, що з числа паразитозів свиней переважну частку становили асоціативні інвазії – 62,5% (рис. 2).

Моноінвазії реєстрували у 37,5% обстеженого поголів'я, з них: балантидіозну (27,5%), аскарозну (4%), езофагостомозну (3,9%), трихурозну (0,2%) і саркоптозну (1,9%).

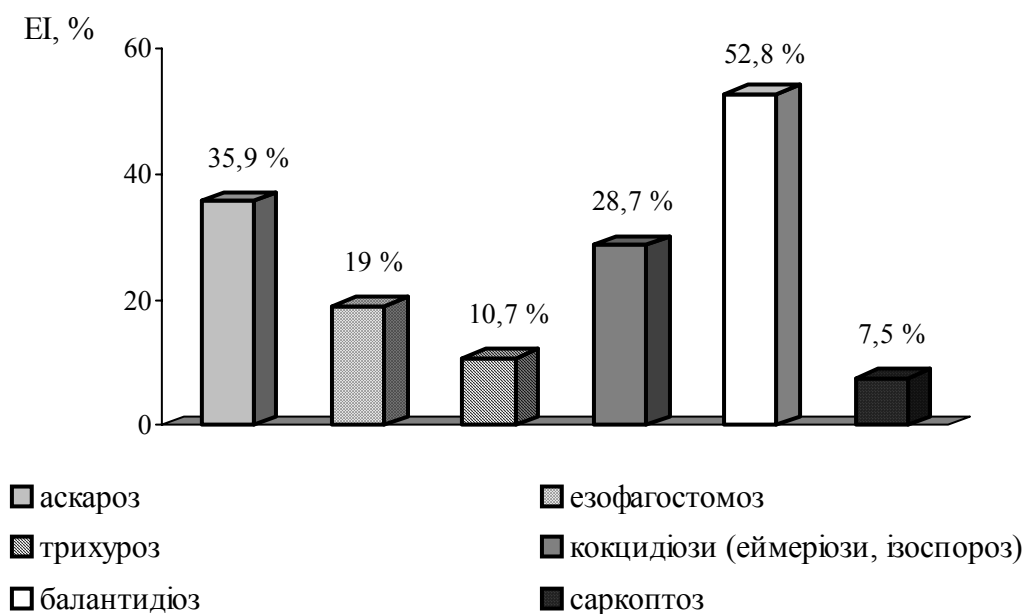

Рис. 1. Середня інвазованість свиней нематодозами, протозоозами і саркоптозом у господарствах Лісостепу та Степу України

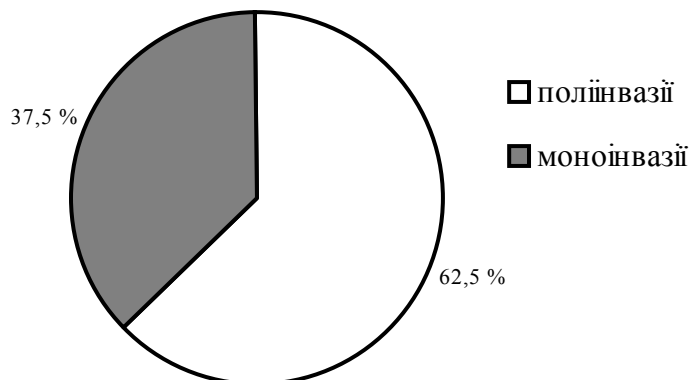

Рис. 2. Екстенсивність моно- та поліінвазій свиней у господарствах Лісостепу та Степу України

Загалом у досліджуваних господарствах регіону виявлено 26 різних видових комбінацій збудників паразитозів свиней. Найбільший відсоток припадає на асоціації, що склалися з трьох (42,1 %) і чотирьох (14,7 %) видів паразитів. Рідше діагностували комбінації з двох, шести та п'яти збудників, відповідно, 2,7 %, 2,4 % та 0,6 %.

Проведене вивчення екстенсивності та інтенсивності ураження свиней паразитами в умовах господарств Лісостепу та Степу України дало підстави зробити висновок, що існує пряма залежність між рівнем ураження тварин та рівнем проведення ветеринарно-санітарних заходів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Паразитарная ситуация в России по новым и возвращающимся гельминтозам / А. В. Успенский, В. В. Горохов, В. П. Сергиев [и др.] // Ветеринария. – 2006. – № 3. – С. 3–6.
2. Субпопуляционная и годовая динамика эпизоотологического проявления эзофагостомоза свиней / А. В. Аринкин, В. В. Сочнев, А. А. Савельев [и др.] // Вет. патология. – 2006. – № 1. – С. 66–68.
3. Ураженість свиней кишковими гельмінтами в господарствах з різними технологіями утримання тварин / В. С. Шеховцов, Л. І. Луценко, Є. М. Кузовкін [та ін.] // Ветеринарна медицина України. – 2002. – № 9. – С. 379–382.

Висновки:

1. Встановлено, що найбільш розповсюдженими інвазіями свиней у господарствах Лісостепу і Степу України є аскароз, трихуроз, езофагостомоз, еймеріози, ізоспороз, балантидіоз, саркоптоз та їх асоціації.

2. Середня інвазованість свинопоголів'я у Лісостепу і Степу України становила: аскарозом – 35,9 %, трихурозом – 10,7 %, езофагостомозом – 19 %, кокцидіозами (еймеріозами, ізоспорозом) – 28,7 %, балантидіозом – 52,8 % і саркоптозом – 7,5 %. Серед уражених тварин найбільший відсоток становили асоціативні інвазії (62,5 %).

4. Эпизоотология кишечных нематодозов свиней в базовых хозяйствах / А. А. Савельев, О. Л. Куликова, А. В. Аринкин [и др.] // Вет. патология – 2006. – № 1. – С. 71–74.
5. Ямщиков В. Н. Распространение кишечных гельминтозов свиней в хозяйствах Волгоградской области / В. Н. Ямщиков // Актуальные проблемы инваз., инфекц. и незараз. патологии животных. – Ставрополь, 2003. – С. 150–151.
6. Doligalska M., Borowik M. M. Prognosis of helminth infection transmissions // Med. veter. – 2004. – Т. 60, № 3. – Р. 227–231.